

Πρεβεζάνικα Χρονικά

Αρ. 27-28 (1992)

ΠΡΕΒΕΖΑΝΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ, 27-28 (1992)

Η Πρέβεζα στη νεοελληνική ποίηση

Στέλιος Μαφρέδας

Copyright © 2022, Στέλιος Μαφρέδας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μαφρέδας Σ. (1992). Η Πρέβεζα στη νεοελληνική ποίηση. *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, (27-28), 117-132. ανακτήθηκε από <https://ejournals.epublishing.ekt.gr/index.php/prevchr/article/view/29987>

Η Πρέβεζα στη νεοελληνική ποίηση

του Στέλιου Θ. Μαφρέδα

Η Πρέβεζα μπήκε στο χώρο της νεοελληνικής ποίησης,¹ συμπτωματικά. Χωρίς νάναι η πηγή έμπνευσης κάποιου ποιητή κι ούτε το σημείο αναφοράς κάποιου άλλου, στέκεται, στο χώρο αυτό, σε θέση περίοπτη και ζηλευτή. Και τούτο βέβαια το οφείλει στον Καρυωτάκη. Δίχως ν' αποτελεί γι' αυτόν κάτι το σημαντικό, συνδέθηκε άρρηκτα μαζί του αφού είναι ο τόπος που ο ποιητής έζησε τον τελευταίο μήνα της παραγμένης του ζωής και το χώμα που δέχτηκε τ' άψυχο κορμί του. Το ένα αποτελεί το συμπλήρωμα του άλλου. Δεσμός στρεβλός μα δυνατός υπάρχει μεταξύ τους. Σχέση αμφίδρομη και αλληλένδετη. Όταν αναφέρεσαι στον Καρυωτάκη, συνειρμικά οδηγείσαι στην Πρέβεζα. Κι αν πάλι μιλάς γι' αυτήν, μοιραία σκέφτεσαι τον ποιητή.

«Ο τόπος που δέθηκε με τον θάνατό του παίρνει ιδιαίτερη αίγλη. Η Πρέβεζα, για όσους φυσικά ξέρουν, φέρνει αμέσως στο νου τον ποιητή του Μιχαλιού. Τ' όνομα του Καρυωτάκη φέρνει αμέσως στο νου την Πρέβεζα. Την καταθλιπτική. Την μονότονη. Που περίμενες "κάποιος να πεθάνει από ανδία"...», λέει ο Άγγελος Βογασάρης.² Η πόλη - χωρίς νάναι αυτή η αιτία και η αφορμή - έδωσε την ευκαιρία στον ποιητή ν' αποδείξει με τον αυτοχειρισμό του, την ειλικρίνεια του έργου του. Κι αυτός με το θάνατό του της επιδαψίλευσε τιμές πρωτόγνωρες, που με άλλες

1 Με τον όρο νεοελληνική ποίηση, εννοούμε την ποίηση που άρχισε να γράφεται και να δημοσιεύεται απ' τα 1930 και μετά. Χρονική αφετηρία της μπορούμε να θεωρήσουμε την έκδοση της «Στροφής» του Σεφέρη (1931). βλ. Λίνου Πολίτη: *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (σελ. 280 κ.ε.) και Ανδρέα Καραντώνη: *Γύρω από την σύγχρονη Ελληνική ποίηση*, σελ. 271 κ.ε.

2 Άγγελος Βογασάρης: *Ένας άνθρωπος, μια ζωή, ένας θάνατος, Κώστας Καρυωτάκης*, σελ. 19 (εκδόσεις Βάκων 1969)

συνθήκες δεν θα τις γνώριζε ποτέ. «...Γιατί, πάει πα, από τα 1928 και πέρα, η Πρέβεζα δέθηκε με τ' όνομα του Καρυωτάκη, στα γράμματά μας, κι αφορμή όχι μονάχα ο σκοτωμός του, μα και το ποίημα κείνο το φημισμένο, που σχεδόν μου θυμίζει την κατάρα και τ' ανάθεμα που ξεστόμισε για την Πίζα ο Ντάντε...», γράφει ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος.³

Κι αναλογίζομαι πολλές φορές. Ποιά θα ήταν η σχέση της πόλης μας με την ποίηση, αν δεν τύχαινε να περάσει από εδώ ο Καρυωτάκης; Τί είχε να επιδείξει μέχρι τότε και για ποιόν να υπερηφανευτεί ο τόπος τούτος; Αρνητικός σχεδόν ο απολογισμός.

Σύγχρονη του Καρυωτάκη υπήρξε η ποιήτρια Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου (1898-1977). Γεννήθηκε στην Πρέβεζα, μα γρήγορα διέρρηξε τους δεσμούς της με την πόλη. Συνδέθηκε με τη Λευκάδα, την αγάπησε, την τραγούδησε. Κι υιοθετήθηκε απ' αυτή. Η προτομή της, που στέκει στην κεντρική πλατεία της, μαρτυρά τους εκατέρωθεν δεσμούς.

Κι ο Κονεμένος που έζησε πριν απ' αυτή, στέκεται απόμακρος και τούτος από τη γενέτειρά του. Σε τόπους άλλους, πιο προκομένους και κοσμοπολίτικους προτίμησε να ζήσει. Θέση στη γραμματεία μας, η Πρέβεζα δεν πήρε απ' αυτόν.

Αρνητικός σίγουρα ο απολογισμός.

Ο Καρυωτάκης λοιπόν, είναι η βάση που πάνω της χτίστηκε η σχέση της Πρέβεζας με τη νεοελληνική ποίηση. Η αυτοκτονία του συντάραξε τους λογοτεχνικούς κύκλους της Αθήνας. Η είδηση του θανάτου του έγινε δεκτή με θλίψη και στοχασμό. Όχι γιατί ήταν απρόσμενος και ξαφνικός, μα γιατί με την αυτοχειρία του αποδείκνυε την ειλικρίνεια που υπήρχε στο έργο του. Αυτή την ειλικρίνεια την αποζητούσε ο κριτικός εκείνος που έγραφε: «*Αν τα τραγούδια του έχουν ειλικρίνεια, γιατί δεν αυτοκτονεί;*»⁴

Ο Π.Χάρης, ο Τέλλος Άγρας, ο Κλέων Παράσχος, στις νεκρολογίες τους εκθειάζουν και πάλι το έργο του.⁵ Ποιητές εμπνέονται από την πράξη του και γράφουν ποιήματα για το καμώ του: ο Φώτος Γιοφύλης (το ποίημά του «Καρυωτάκης», στην ποιητική του συλλογή «Η τελευταία ώρα του σονέτου», Αθήνα 1928), ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος (ομότιτλο ποίημα με το προηγούμενο, περιοδ. Ν. Εστία, τεύχος της 15.8.1928), ο Γιώργος Κοτζιούλας (το ποίημα «Ελεγείο στον Καρυωτάκη» που υπάρχει στη συλλογή του «Εφήμερα», Αθήνα 1928).

Και μέσα σ' αυτή τη συγκίνηση, το όνομα της Πρέβεζας ακούγεται και συζητείται για πρώτη φορά στους λογοτεχνικούς κύκλους. Όχι με διάθεση ειρωνείας κι ούτε καταδικαστικά, αλλά με κάποια συμπάθεια ίσως. «...Αλλά και δεν μπορώ πάλι να πιστέψω ότι ένας άνθρωπος και μάλιστα σαν τον Καρυωτάκη που ήξερε την σκεπτικότητα των πραγμάτων, και που είχε την δύναμη να υπομένει πολύ χειρότερα από μεταθέσεις και υπουργικές καταδιώξεις, και από πείσμα εν ανάγκη, ήταν δυνατόν ν' αυτοκτονήσει, μόνο και μόνο γιατί θάμεινε λίγο καιρό στην Πρέβεζα. Αν όχι τίποτε άλλο, μπορούσε να δημιουργήσει μερικές νέες συνήθειες, που θα τον

³ Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος: Η Πρέβεζα του Καρυωτάκη, περ. Νέα Εστία, τόμος 48/1950, σελ. 1277

⁴ Άγγελος Βογάσαρης, ο.π. σελ. 73

⁵ περ. Νέα Εστία, τεύχος 16-40/15-8-1928, σελ. 726 κ.ε. και τεύχος 17-41 / 19-9-1928, σελ. 778 κ.ε.

συμφιλίωναν, αν δεν του την έκαμναν ολότελα ανεκτή, με την μικρή πληκτική πόλη...», υποστήριζε ο Κλέων Παράσχος αμέσως μετά την αυτοκτονία του.⁶

Η αρνητική εικόνα για την πόλη θα καλλιεργηθεί αργότερα, στα 1930, όταν θα δημοσιευτούν στη Νέα Εστία (τεύχος 88 / 15.8.1930) το ποίημα του Καρυωτάκη «Πρέβεζα» και αποσπάσματα των επιστολών του από την πόλη, προς τη Μαρία Πολυδούρη και τον εξάδερφό του Θ. Καρυωτάκη:

ΠΡΕΒΕΖΑ

Θάνατος είναι οι κάργες που χτυπούνται
 στους μαύρους τοίχους και στα κεραμίδια
 θάνατος οι γυναίκες που αγαπούνται
 καθώς να καθαρίζουνε κρεμμύδια.

Θάνατος οι λεροί, ασήμαντοι δρόμοι
 με τα λαμπρά, μεγάλα ονόματά τους,
 ο ελαιώνας, γύρω η θάλασσα, κι ακόμη
 ο ήλιος, θάνατος μέσα στους θανάτους.

Θάνατος ο αστυνόμος που διπλώνει,
 για να ζυγίσει, μια «ελλιπή» μερίδα,
 θάνατος τα ζουμπούλια στο μπαλκόνι
 κι ο δάσκαλος με την εφημερίδα.

Βάσις, Φρουρά, Εξηκονταρχία Πρεβέζης.
 Την Κυριακή θ' ακούσουμε την μπάντα.
 Επίhra ένα βιβλιάριο Τραπέζης,
 πρώτη κατάθεσις δραχμαί τριάντα.

Περπατώντας αργά στην προκυμαία,
 «υπάρχω;» λες, κι ύστερα δεν υπάρχουνεις!
 Φτάνει το πλοίο. Υψωμένη σημαία.
 Ίσως έρχεται ο κύριος Νομάρχης.

Αν τουλάχιστον, μέσα στους ανθρώπους
 αυτούς, ένας επέθαινε από απδία...
 Σιωπηλοί, θλιμμένοι, με σεμνούς τρόπους
 θα διασκεδάσαμε όλοι στην κηδεία.

«... Η Πρέβεζα είναι ένα άσχημο χωριό», γράφει στην επιστολή του προς τη Μαρία Πολυδούρη. «Χπισμένη σ' ένα επίπεδο χαμηλότερο από τη θάλασσα, θαρρείς πως κρύβεται από ντροπή για τα χάλια της. Τα σπίτια, τουρκόσπιτα του χειρίστου είδους, άρχισαν να έχουν αρχαιολογική αξία. Ξεπετούνται εδώ κι εκεί, καθένα όπου τόσπειρε ο νοικοκύρης του, ώστε οι δρόμοι που σχηματίζονται εν τω μεταξύ κατά σύμπωσιν, να μη ξέρεις πούθε αρχίζουν και που οδηγούν. Κανένας άλλως τε δεν είναι μακρύτερος από 50 μέτρα, και όλοι έχουν τενεκεδένιες πινακί-

⁶ Περιοδικό Νέα Εστία, τεύχος 17-41 / 1-9-1928, σελ. 778 κ.ε.

δες με μεγαλειώδη ονόματα, οδός Γεωργίου Α', οδός Μεγ. Αλεξάνδρου κλ. κλ. Όσο για τους κατοίκους, ε, αυτοί είναι ξάδερφοι του μπάμπια Γιώργου ελιές, ψιλίες, καλιές...»

Και απευθυνόμενος στον Θ.Καρυωτάκη αναγγέλει: «...Σπάζω το κεφάλι μου για να βρω το τρίτο νέο της Πρεβέζης, αλλά ξέρεις, τελευταίως η κίνηση της μεγαλοπόλεως έχει οπωσδήποτε κοπάσει. Μόνο, τώρα και κάμποσες μέρες, έχουμε μουσική στο καφενείο της παραλίας, από δύο όργανα, δηλ. ένα σαντούρι και το φωνητικό όργανον ενός Σμυρνιού. Γραφικώτατο κοινό κάθεται στις καρέκλες ροφώντας απολαυστικά τσιτσιμπίρα. Γύρω ένα τείχος τσαμπατζήδων. Και μέσα στις βάρκες γλυκύτατοι παρθένοι, κόραι αλιέων, ύστατοι φορείς του ρομαντισμού, λικνίζονται παθηπκώτατα υπό τους κλαυθρητισμούς των αμανέδων...»

Τη δημοσίευση των παραπάνω, θα ακολουθήσει θύελλα συζητήσεων και μέσα απ' αυτές θα καλλιεργηθεί ο μύθος ότι η πόλη είναι αυτή που σκότωσε τον ποιητή, για να φτάσουμε στην ακρότητα να ισχυριστεί κάποιος πως ο Καρυωτάκης αυτοκτόνησε επειδή «τον μεταθέσανε στην Πρέβεζα, στην θλιβερότερη επαρχία του θλιβερότερου τόπου του κόσμου!!!»⁷

Τούτα όλα βέβαια γρήγορα θα αναιρεθούν. Έγκυροι κριτικοί και μελετητές του έργου του Καρυωτάκη, θα προσδιορίσουν επακριβώς τους λόγους που τον οδήγησαν στο απονενομημένο διάβημά του, και η χαμένη τιμή της πόλης θ' αποκατασταθεί.⁸ «... Η αυτοκτονία στην Πρέβεζα είναι μια σύμπτωση. Μια απλή σύμπτωση και τίποτε άλλο», θα γράψει, χωρίς ν' αφήνει περιθώρια για παραπέρα συζήτηση, ο Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος,⁹ από τους εγκυρότερους και σοβαρότερους μελετητές του έργου του.

Η Πρέβεζα πάντως, έτσι ή αλλιώς, δημιούργησε σχέσεις με την ποίηση, και γίνεται σημείο ανηλεγόμενο. Αρκετοί στους μετέπειτα χρόνους ασχολούνται μαζί της, πολλών το ενδιαφέρον κεντρίζει, και για όλους στέκει σαν πρόκληση: είναι η πόλη της παρακμής, όπου οι άνθρωποι πεθαίνουν από απηδία, ή είναι ο κόρος που βρίσκει την καλύτερή της έκφραση η αισιοδοξία και η χαρά;

* * *

Μετά τον Καρυωτάκη, ο πρώτος που θ' ασχοληθεί με την Πρέβεζα είναι ο ποιητής Φώτος Γιοφύλης. Αυτός παρουσίασε για πρώτη φορά στο πλατύ αναγνωστικό κοινό της Αθήνας τον Καρυωτάκη, δημοσιεύοντας στο περιοδικό «Ελλάδα» στο φύλλο της 31.10.1913 το ποίημά του «Σονέττο». Ανάμεσα στους δυο ποιητές υπήρχε αλληλοεκτίμηση κι αγάπη. Όμως, έχοντας γνωρίσει κι αυτός την Πρέβεζα, την ίδια περίπου εποχή με τον αυτόχειρα, δεν έστερξε στην πικρόχολη σάπρά του γι' αυτήν και γράφει το Σεπτέμβριο του 1930, ένα μήνα μετά την πρώτη δημοσίευση της «Πρέβεζας» του Καρυωτάκη, τη δικιά του «Πρέβεζα», ως «απάντηση στην ψυχή του Καρυωτάκη»:

⁷ Βάσος Βαρίκας: *Κ.Βάρναλης- Κ.Καρυωτάκης*, σελ. 130-31, Β' έκδοση, Πλέθρον 1978

⁸ Για το θέμα κατατοπιστικές είναι οι μελέτες: Τίμου Μαλάνου *Ένας ηγησιακός, συμβολή στη μελέτη του Καρυωτάκη*, Αλεξάνδρεια 1938, Β.Βαρίκα: *Κ.Βάρναλης - Κ.Καρυωτάκης*, Πλέθρον 1978, Ι.Μ.Παναγιωτόπουλου: *Τα πρόσωπα και τα κείμενα, τόμος Ε'* Αθήνα 1949, Αγγ. Βογάσαρη: *Ένας άνθρωπος, μια ζωή, ένας θάνατος: Κ.Καρυωτάκης*, Αθήνα 1969

⁹ Ι.Μ.Παναγιωτόπουλος: *Η Πρέβεζα του Καρυωτάκη*, ό.π.

ΠΡΕΒΕΖΑ

Φως και χαρά κερποασμένα πάνε
σαν το γυαλό σπιτάκια από σεντέφι
μια δύση ασπροροδάτη καιρετάνε
κι η πολιτεία κοκέπκα μας γνέφει.

Κι απάνω από μι'αθόρυβη κιάλο ίσια
ζήση, πηδάνε καρωπά και βγαίνουν
φοινικιές, μιναρέδες, κυπαρίσσια
και τη μονοτονία σοφά γλυκαίνουν.

Κι όταν καζεύουμε μες στα δρομάκια
και στο γυαλό τραβάμε ναργιλέδες,
κι έπειτα στη Βρυσούλα τραγουδάκια
γροικάμε κοριτσιώνε κι αμανέδες.

Κι όταν μες στον απέραντο ελαιώνα
σε κορμιά δράκου η φύση γαληνεύει,
κι όταν 'ποκάτου η θάλασσα σ' αγώνα
βρίσκεται, μια χαρά μας συντροφεύει.

Γιατί, να τους μισούμε τους ανθρώπους
πούναι καλοί και βολετοί, ούτε κλέβουν,
κι έχουν απλούς, χαρούμενους τους τρόπους;
Κι οι κάργιες την ψυχή γιατί στενεύουν;

Στη καρωπή από μέσα πολιτεία,
που απόξω της φαντάζει σεντεφένια,
θα σε καλούσα νάρτεις με ηρεμία,
τώρα Ποιητή, που σούλειψε κάθε έννοια.

Θ' αντίκρυζες στην ίδια περιοχή
γλυκά τα όσα είδες τόσο πικραμένα.
Μα η στενοχωρημένη σου ψυχή
γυαλιά φορούσε τότε καπνισμένα.

(Φ. Γιοφύλη: *Το τάραγμα του νερού*, Αθήνα 1930)

Όσο κι αν ετούτη η «Πρέβεζα» φαντάζει κάπως απλοϊκή κι αδύναμη να σταθεί στο ίδιο ύψος με το ομόπλο ποίημα του Καρυωτάκη και να διασκεδάσει έντονα τις εντυπώσεις που αυτό δημιούργησε, δεν παύει νάναι ένα τραγούδι κολακευτικό για την πόλη και τους κατοίκους της που τόσο άδικα οικτείρησε ο Καρυωτάκης. Νάναι η θέαση του ιδίου πράγματος, υπό διαφορετικές συνθήκες, από άλλον άνθρωπο, με άλλη ιδιοσυγκρασία κι άλλα προβλήματα κι αναζητήσεις, που οπωσδήποτε κάποια επιχειρήματα δίνει σ' όσους πεισματικά υπερασπίζονται τις καλλονές της πόλης.

Ο ποιητής Πάνος Μ. Παναγιωτούνης, ήρθε στην Πρέβεζα στα 1965, απεσταλμένος της Στέγης Γραμμάτων και Τεχνών του Υπουργείου Παιδείας και μίλησε για τη ζωή και το έργο της Μαρίας Πολυδούρη. Από την επίσκεψη και την παραμονή του αυτή στην πόλη εμπνεύστηκε τα 32 ποιήματα της συλλογής του «Πρέβεζα» που κυκλοφόρησε στα 1968 και που είναι το «λυρικό οδοιπορικό μιας ψυχής στον μύθο της Πρέβεζας» καθώς δηλώνει ο υπότιτλος της.¹⁰ Αξίζει να σημειωθεί πως ο ποιητής δεν συνδέεται με κάποια ιδιαίτερη σχέση με την πόλη. Σχέση καταγωγής ή, εν πάσει περιπτώσει, με κάποιον άλλον δεσμό που θα μπορούσε να φορτίσει συναισθηματικά την αντίληψή του γι' αυτήν. Στο βιβλίο του αυτό ο Παναγιωτούνης προσπαθεί να διερευνήσει, όπως άλλωστε το προσδιορίζει και στον υπότιτλο, το μύθο της Πρέβεζας, δηλ. το μύθο της πόλης που σκότωσε τον ποιητή.

Ερχόμενος στην Πρέβεζα, είναι επηρεασμένος από το αρνητικό κλίμα που είχε δημιουργηθεί από τη «σκιά του εγχάρακτου από πένθη ποιητή», κι από όσα οικτρά είχαν ειπωθεί για την πόλη μετά το θάνατό του. Όμως η επήρειά του αυτή θα παραμεριστεί ευθύς ως βιώσει την πόλη. Ευχάριστες εκπλήξεις κι εμπειρίες απρόσμενες του επιφυλάσσει η εδώ παραμονή του. Διαπιστώνει ότι η Πρέβεζα είναι ένα γαλήνιο και χαρωπό μέρος. Η ζωή κυριαρχεί εδώ και ο θάνατος αποπέμπεται. Καταλαβαίνει πως τίποτε απ' όσα είχαν καταμαρτυρήσει για τον τόπο και τους ανθρώπους του δεν στέκει. Δεν είναι αληθινό. Τα εντελώς αντίθετα βλέπει, τα ενάντια αφουγκράζεται και ζει:

Θητεύω στα χρώματα και στα πουλιά
 θητεύω στα ρόδα, στους ευκάλυπους και
 στην οδύνη. Στο στήθος μου πληγή κι αγάπη
 πλούτος ανθών, στο μέτωπο το χέρι των
 κακών μαντατοφόρων. Πάλλευκοι αστερίες
 εξ άλλου προσπλυτίζουν την ημέρα
 στη θάλασσα, τα σύγνεφα μαγνητίζουν στο νοτιά,
 θητεύω στην Πρέβεζα κάτω απ' τη
 μοναχική σκιά του εγχάρακτου από πένθη ποιητή
 (Θητεία)

Κι απ' αυτή τη θητεία βγαίνει το αναφωνητό:

Νάσαι στην Πρέβεζα
 κρατώντας το σφυγμό των δέντρων
 καθώς οι ευκάλυπτοι ψηλαφούν
 τη θάλασσα και τα γλαροπούλια
 υμνωδούν τους θρυμματισμένους βράχους
 ώ, νάσαι στη θεσπέσια Πρέβεζα.

(Νάσαι στη θεσπέσια Πρέβεζα)

και η πρόσκληση:

Τα λάμποντα μοναχικά πρωΐνά
 μοιάζει ξαφνικά να γεννιέσαι
 μέσα απ' το γυάλινο ενυδρείο
 του γαλάζιου, ενώ αλέκτορες
 αγγίζουν τα κοχύλια του ζέφυρου,

¹⁰ Περισσότερα για το βιβλίο αυτό, στην παρουσίασή του από τον Σ.Θ. Μαφρέδα, στο περιοδικό *Πρεβεζάνικα Χρονικά*, τεύχος 8

περισσότερες περιδιαβάζουν τα έγχρωμα
κεραμίδια. Τα χέρια σου εκστατικά
κλαριά ακουμπούν το ρίγος των φυκιών.
Αμμόκρινοι εμβαπίζουν με άρωμα
την ημέρα.

Αξιώσου και συ την Πρέβεζα
σιμά στο αίμα, τη σιωπή και τους κήπους.

(αυτοκρατορική εξάρτηση πρωΐνού θριάμβου)

Εύλογα λοιπόν αναρωπείται:

Τις κάργιες δεν τις συναντήσαμε εδώ
ίσως κρώζαν μέσα στο* μυαλό σου...

(Ευωδιά)

Όμως ο Παναγιωτούνης δεν στέκεται στα όσα βλέπει. Προχωρεί πιο βαθιά,
γιατί νοιώθει την Πρέβεζα σαν ιδέα, σαν πρόκληση στην καθημερινότητα και στην
πεζότητα, σαν επανάσταση στη χαμοζωή:

Ονομάπισε τα πάθη πάθη μας
στις γοργόνας το κορμί και στην
μνήμη, σκάλισε το εκμαγείο της
άρνησης στις χαμοζωές την πόρτα.
Η Πρέβεζα μια γαλάζια σημαία
ματωμένη του όχι...

(Γαλάζια σημαία)

Κι αλλού

Η Πρέβεζα δεν τελειώνει
δεν είναι μια πόλη ή ένα όνομα
είναι ένας πυροβολισμός στις καθημερινές
τα στήθεια, ένα μαχαίρι που
ακουμπά τα σπλάγχα μας
για να εκκέουν φως και στάχτη

(Μαχαίρι)

Γενικά θα λέγαμε πως οι ποιητική αυτή συλλογή, η μοναδική που είναι εμπνευσμένη και αφιερωμένη στην Πρέβεζα, είναι ένα εξαιρετικό υμνολόγημα της πόλης, που ξεχειλίζει από λυρική διάθεση κι αγάπη γι' αυτήν.

Ο ποιητής Κώστας Μόντης, είναι από τους κορυφαίους σύγχρονους Κύπριους ποιητές, που παράλληλα ζει και δραστηριοποιείται και στην Ελλάδα. Η ποίησή του αντιπροσωπεύει αυτό που οφείλει «να προσθέσει ο κυπριακός χώρος από την ιδιάζουσα ιστορική, πολιτισμική και γλωσσική σκοπιά του, στο σώμα της νεοελληνικής λογοτεχνίας». Με άλλα λόγια είναι ο πρεσβευτής της σύγχρονης κυπριακής ποίησης στη νεοελληνική, αν την τελευταία τη θεωρήσουμε σαν ένα ευρύτερο ποιητικό σύνολο στο οποίο συμμετέχουν οι όπου γης Έλληνες ποιητές.

Η σχέση του Μόντη με τον Καρυωτάκη είναι τέτοια που φτάνει στα όρια «του λανθάνοντος ή υπόγειου ανταγωνισμού», ενώ ο ίδιος δηλώνει απροκάλυπτα: «Ναι έχω μέσα μου πολύν Καρυωτάκη. Πάρα πολύν. Με επηρέασε περισσότερο απ' όλους». ¹¹ Συνέπεια αυτής της σχέσης είναι και η αναφορά του Κ. Μόντη στην Πρέ-

¹¹ Ανακοίνωση του Μιχάλη Πιερή στο επιστημονικό συμπόσιο για τον Κ.Γ.Καρυωτάκη, που έγινε στην Πρέβεζα μεταξύ 11-14 Σεπτεμβρίου 1986. Σχετικά και στο περιοδικό «Η Λέξη», τεύχος 79-80, Νοέμβρης - Δεκέμβρης 1988, σελ. 940 κ.ε.

βεζα. Τη συναντάμε σε δυο περιπτώσεις. Την πρώτη στο ακόλουθο ποίημα της συλλογής: «Τραγούδια της Ταπεινής Ζωής» (1954):

ΟΙ ΓΡΑΜΜΕΣ

Ολόγυρα συγκλίνουν οι γραμμές.
Κλωστές αράχνης αποπνικτικές οι δρόμοι,
τα τούρκικα σοκκάκια τα στενά.
Δεν θα μπορέσουν, βέβαια, να σε σώσουν
της Νομικής οι τόμοι,
η πλούσια διαλεκτή σου βιβλιοθήκη
που όσο κι αν δε σου χάρισε τη νίκη
ακόμα την προσέχεις σαν παιδάκι
μήπως και μπει κάνα σαράκι.
Από τις στέγες, τις γωνιές,
προβάλλουν οι γραμμές
πυκνές, πολλές, αμέτρητες,
ευθείες, καμπύλες, τεθλασμένες,
όσων ειδών ποτές δεν είδες,
όσες δεν ήξεραν οι Ευκλείδεις,
όλες τους, στο σκοπό τους ενωμένες
κι υπάκουες σε μian αόρατη αράχνη
που νιώθεις να σιμώνει και ν' αδράχνει
κυριαρχική, συντριπτική.
Από τη λαιμαργία αλλοιθωρισμένα
τα κόκκινα της μάπα καρφωμένα
απάνω σου.
Ξέρεις οριστικά
πως δεν θα της ξεφύγεις
μα τόχεις συνηθίσει πια.
Κι είναι προς πίστη σου ασφαλώς
αυτή η γοργή προσαρμογή
γιατί ήταν τόσο ξαφνικό
που είχες ξυπνήσει κι είχες βρει
μετά από τέτοια προοπτική
τον «εύελπιν» εαυτό σου Καρυωτάκη.
Μονάχα που πικραίνεσαι λιγάκι
γιατί και στους χειρότερους καιρούς
ούτ' υποπεύθηκε ποτέ η φαντασία σου
πως θα σου γίνονταν μια μέρα
Πρέβεζα ανήλεη η Λευκωσία σου.

Και τη δεύτερη, πολλά χρόνια αργότερα, στη συλλογή του «Ως εν κατακλείδι» (1984), όπου ουσιαστικά προεκτείνεται το αίσθημα που μεταδίδουν οι τελευταίοι στίχοι του παραπάνω ποιήματος και συμπυκνώνεται σε δυο στίχους:

Μια τόση δα μικρούλα απελπισία
και να την Πρέβεζα τη Λευκωσία.

Το ίδιο αίσθημα για τη σχετικότητα των μεγεθών των πόλεων και την αιτία της μοναξιάς και της ανίας που δέρνει τους ανθρώπους των, αποπνέει και το ποίημα «Νέα Υόρκη» του Αλέκου Λιδωρίκη που υπήρξε μια από τις πιο αξιόλογες φυσιογνωμίες του λογοτεχνικού, θεατρικού και δημοσιογραφικού κόσμου. Ο Λιδωρίκης εξέδωσε μόνο μια ποιητική συλλογή, την «Κραυγή σε 24 τόνους» (1983), τούτο όμως καθόλου δεν του αποστερεί τον τίτλο του ποιητή. Ας δούμε το ποίημα:

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

- Αχ! Καρυωτάκη, να 'ξερεις κι η Νέα Υόρκη ακόμη
πόσο είναι μια Πρέβεζα παθητική, στυγνή
σαν της «υλιστικής ζωής» σε παραλύουν οι νόμοι
κι η αλήθεια ολοτρίγυρα σε τυραννάει, γυμνή...

Ανία όσων τα μάπα σου θωράνι
πανάπειρη κλιδή και πολυτέλεια
ανία κι οι γυναίκες που φοράνε
φουστάνια ακριβά και στην εντέλεια...

Ανία κι οι γιγάντιοι ουρανοξύστες
κι όσες θα δεις με «χάππυ-εντ» ταινίες
οι ράφτες τους, τα μαγαζιά τους, οι μοδίστες
κι οι «μπίζνες»... - ανία μέσα στις ανίες...

Ανία και ο πλούτος των πλουσίων
ανία και των φτωχών τα πορτοφόλια
τα λαμπερά αυτοκίνητα των περιουσιών
και των γκάνγκστερ τα αυτόματα πιστόλια...

Ανία τα ωραιότατα μπιράκια
με τη στερεότυπή τους γοητεία
μύτη και στόμα - κέρνα κουκλάκια
που παίρνουν τη ζωή σχεδόν στ' αστεία.

Το ποίημα παραπέμπει ευθέως στην «Πρέβεζα» του Καρυωτάκη. Και αναιρεί, πολύ επιτυχημένα νομίζουμε, τα όσα απαισιόδοξα και απελπισμένα κατέγραψε για την πόλη μας ο ποιητής.

Ο Γιάννης Δάλλας, γνωστότατος φιλόλογος, δοκιμογράφος, μελετητής της ποίησής μας και ποιητής ο ίδιος, κατάγεται από τη Φιλιππιάδα και γράφει για την Πρέβεζα:

Μη μου ρίχνεις το γάντι σου
Θάνατε
Ας μη ξεκλωνίσει
η κουφοξυλιά με την κάργια της
που τη βάφπισες Πρέβεζα
να μείνει πάντα εκεί το πουλί

να σκάβει τη γη και να βρίσκει
σπειρί σπειρί τη ζωή
και κάτω απ' τους σωρούς των άσπρων καρπών
ένα ένα τα μαύρα ποθούμενα.

Απ' τη συλλογή «Ισολογισμοί Β'» (1986)

Οι συνειρμοί είναι αυθόρμητοι. Θάνατος, κάργια, Πρέβεζα, Καρυωτάκης. Μόνο που ο ποιητής εναντιώνεται στο θάνατο, δεν τον επιζητεί, και εντοπίζει την πηγή της ζωής που μπορεί να προέλθει από το μαυροπούλι του Καρυωτάκη. Για τον τελευταίο, αλλά και τη σαφή διάσταση των απόψεων που υπάρχει μεταξύ τους για τη ζωή, το θάνατο, την Πρέβεζα, αξίζει να παραθέσουμε τους παρακάτω στίχους από τη συλλογή του «Ισολογισμοί»:

Αμβρακικό ήρθε ο καιρός οι δυο να σμίξομε
γεροκροκόδειλε που αφρίζει το μουςούδι σου
κι ύστερα σέρνεσαι με ιριδισμούς στα ελιόδεντρα
τι ήθελε αυτός ο μισθωτός που χτες ξεβράστηκε
πρωί πρωί τι θέλει ο υποχόνδριος;
Εγώ κρατώ γι' άλλον τις σφαίρες της φωνής μου
και ξέρω πού να τις φυτέψω.

Την ίδια αντίθεση προς τον Καρυωτάκη τη συναντάμε διατυπωμένη και στο παρακάτω ποίημα που δημοσιεύτηκε στη Νέα Εστία (τεύχος 1153/15.7.1975) με την υπογραφή Μ.Καβάγια και με τον τίτλο «Πρέβεζα». Είναι ευδιάκριτη εδώ η διάθεση του ποιητή ν' αντιδικήσει με τον Καρυωτάκη, όχι για όσα έγραψε για την πόλη κι έτσι να την υπερασπιστεί, αλλά για ό,τι αυτός εξέφρασε με το έργο του και τη στάση του απέναντι στη ζωή: την απαισιοδοξία, την εγκατάλειψη, τον αναχωρηισμό...

ΠΡΕΒΕΖΑ

Και όμως, κύριε Καρυωτάκη,
ζούμε παρ' όλη την ανία
κι αυτοκτονούμε στη γενιά μας
μονάχα στα Πολυτεχνεία.
Από απδία, ναι, πεθαίνουν
και μάλιστα αυτοπυρπολούνται.
Πόσοι και πόσοι Αλλιέντε,
και πόσοι Πάολι Νερούνται.

Α! όχι, κύριε Καρυωτάκη,
ο θάνατος δεν είναι κάργες
ούτε αστυνόμος ούτε δρόμοι
ούτε οι σημαίες κι οι Νομάρχες.
Θάνατος είναι τα παιδάκια
με τη σκελετωμένη όψη.
Θάνατος είν' η Χιροσίμα,
Πνομπένχ, Βιετνάμ και η Καμπότζη.

Η ιδέα που έχει ο Ανδρέας Κερένης για την Πρέβεζα δεν διαφέρει και πολύ απ' αυτήν του Καρυωτάκη. Σαφέστατα επηρεασμένος απ' αυτόν, νιώθει μιαν ιδιαίτερη αποστροφή για την πόλη, χωρίς να μπορούμε μέσα απ' τα γραφτά του να διακριβώσουμε τις αιτίες αυτών των αισθημάτων του. Στη συλλογή του «Ακροάματα» (1979), που αξίζει ν' αναφερθεί πως την εξέδωσε στην Πρέβεζα, γράφει σ' ένα άτιτλο ποίημά του γι' αυτήν:

Εδώ σε τούτη την πόλη
του ποιητή που αυτοχειρίστηκε
χρόνια πολλά μετά από τη φήμη του
οι ίδιοι έρωτες τα ίδια μίσση
το ίδιο μεγαλείο των απλών
και η έπαρση των αμφικεφάλων
τα ίδια κορίτσια με τις αναίμαχτες ποδιές
και οι έφηβοι που εγκυμονούν τον αντρισμό τους
οδυνηρότερα απ' τη μάνα που τους γέννησε.

Δυο απ' τους μεγαλύτερους υπερρεαλιστές ποιητές, ο Ανδρέας Εμπειρικός και ο Νίκος Εγγονόπουλος, ασχολήθηκαν με την Πρέβεζα.

Για τον πρώτο η Πρέβεζα προσωποποιεί ορισμένες νοσηρές καταστάσεις και λειτουργεί σε κάποιο ιδεατό αφηρημένο χώρο. Δεν είναι η Πρέβεζα, η τωρινή πόλη αλλά ό,τι εξανάγκασε τον Καρυωτάκη στην αυτοκτονία. Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε το 1964 και ευρίσκεται στη συλλογή «Οκτίανα» (1980):

ΟΤΑΝ ΟΙ ΕΥΚΑΛΥΠΤΟΙ ΘΡΟΪΖΟΥΝ ΣΤΙΣ ΑΛΛΕΕΣ

Μνημόσυνο σε μαύρο μείζον με βαθυπράσινους κισσούς
για έναν άνθρωπο που εις την Πρέβεζαν εκάθη

« Όσοι καμιά φορά από την Πρέβεζα περνάτε και στην υγρή κουφόβραση στα καφενεία κάθεσθε να πείτε έναν καφέ, ή ένα γλυκό του κουτακιού να φάτε, βαπόρι περιμένοντας ή κάποιο λεωφορείο, ακούοντας βοήν φωνών και συζητήσεων, ήχους ζαριών και επικλήσεις αυτών που σκύβουν επάνω από τα τάβλια, την μοίρα μάταια προσπαθώντας με τέχνη να παραμερίσουν, τα πούλια ζωηρά χτυπώντας, φιλώντας στις κούφτες των τα ζάρια, κουνώντας τα με δύναμιν και τέλος φωνάζοντας, καθώς τα ρίχνουν με ζέσιν ελπίζόντων: "Ντόρτια!... Δυάρες!... Εξάρες!...", όσοι, λέγω, σε αυτά τα καφενεία κάθεσθε, στη ζέστη του καλοκαιριού, την ώρα που φέρνετε στα χείλη σας το δροσερό ποτήρι, ή, μέσα στο ψύχος του χειμάνος τον ακνιστόν καφέ, προσμένοντας κάποιαν υπουργικήν απόφασιν, ή κάποιο κέλευσμα ανεξιχνίαστον της Μοίρας, όσοι στα καφενεία της Πρεβέζης κάθεσθε, προσμένοντας τις οίδε π - μην τον ξεχνάτε.

Σε όλους τους τέτοιους καφενέδες - Πρεβέζης, Αθηνών, Πατρών - πάντα η ψυχή του θα πλανάται, όπως και εις τα στεγνά γραφεία τόσων νομαρχιών και υπουργείων, όπου ο ποιητής σε όλον του τον βίον, τις μέρες του έν μέσω τρομεράς α-νίας μετρούσε σαν κομπολόγι βαρετό, αυτός που έσφυζε εν τούτοις - ώ, ειρωνεία - από θεσπέσια οράματα, για πράγματα που ο κόσμος ο πολύς, ο κόσμος ο κοντόφθαλμος ή και ο κυδαίος, χίμαιρες ή ουτοπία τα ονομάζει...

Λόγια μή πείτε που να ισοδυναμούν με ψόγον ή με καταδίκην, διά τον νέον αυτόν που εις την Πρέβεζαν εκάθη, διότι η Πρέβεζα, όπου και αν βρίσκεσθε, πά-

ντα κοντά σας θάναι. Και πάντα θα σας φοβερίζει, με κατακνίες, κουφόβρασι, με σπίπα που καταρρέουν, με τοίχους λεπρούς, με σκύλους ισχνούς και ψωραλέους, με ανθρώπους και κώνωπας ανωφελείς, με ελονοσίαν, με φυματίωσιν, με αιμοπτώσεις και με φρικτήν αβάσταχτην ανίαν, με κάπι σαν πώσιν λαιμητόμου σε νεκρικήν σιγήν, με κάπι σαν να εκσπερματίζης δίκως να έχης οργανισμόν, με κάπι σαν περμαγκανάτ ή στύπι στον αέρα, με κάπι σαν άγονες γραμμές και αναμονές, με φράσεις ως οι ακόλουθες: "Ο κύριος Νομάρχης έρχεται... Δεν έρχεται... Ο κύριος Νομάρχης με το λαντώ του καταφθάνει!..." και με βαθειά, βαρειά μελαγκολία, καρδιοσπαράχτρα θλίψη, που φθάνει ως τους ουρανούς, πένθιμου καπνού τολύπη, πότε αργά, πότε γοργά, σαν σιγανού ή γρήγορου θανάτου λύπη, την ώρα που της καρδιάς, εν ακαρεί, ή με ανεπαισθήτως φθίνοντα βραδύ ρυθμό, σβήνουν για πάντα οι κτύποι...

Μη τον ξεχνάτε λοιπόν τον νέον αυτόν, το κάθετον τούτο λάβαρον της θλίψεως και του θανάτου, τον νέον αυτόν που εις τας ακτάς του Αμβρακικού απέπη, τον άσπρον άγγελον με τα κατάμαυρα περά μη τον ξεχνάτε, και, ακόμη, να τον αγαπάτε. Ήτο μεγάλος ποιητής ο νέος αυτός και ευγενής. Το λέγω και θα το ξαναπώ πολλάκις, είναι μεγάλος ποιητής ο Κώστας Καρυωτάκης. »

Αντίθετα ο Νίκος Εγγονόπουλος, με το παρακάτω ποίημά του από τη συλλογή «Στην κοιλάδα με τους ροδώνες» (1978), ανέλαβε την αποκατάσταση της Πρέβεζας:

ΚΛΕΑΡΕΤΗ ΔΙΠΛΑ-ΜΑΛΑΜΟΥ

... Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου
και δίπλα σ' αυτήν τ' όνομά μου
Κ.Καρυωτάκης

όταν με πάν ο καπετάν Ηρακλής
με το καράβι του
στην Πρέβεζα

η πόρτα η σκοτεινή του κάστρου
που οδηγάει απ' το λιμάνι
στον κεντρικό το δρόμο
με το ρολόϊ και τον πύργο
το σμάρι το πολύχρωμο
οι γύφτισσες

οι φούρνοι που λαμπροφωτίζουνε
στα βαθειά
των σκοτεινών μαγειρειών
και τα χρυσά καρβέλια ορθά σειρές στημένα
στα μακρυνά πάταρα
στις χαμηλές προθήκες

κι όλο τριαντάφυλλα
τριαντάφυλλα παντού
στα περιβόλια

αναρριχώμενα στους φράχτες
φουντωτά στις γλάστρες
στα κατώφλια

;που είναι οι κουρούνες
που είδε ο ποιητής;
εδώ πρωτόειδε το φως
ο νεαρός Ηρακλής

- μας κι άρχισα με τον Ηρακλή -
το υπερήφανο λιοντάρι
της ελευθερίας
ο Μουτσανάς

(ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος)

Στη συλλογή του αυτή ο Εγγονόπουλος δεν κάνει τίποτε άλλο παρά να συνομιλεί με «νεκρούς (και ζώντες) ομότεχνους και συνοδίτες ή και αντίτεχνους και ανταγωνιστές ποιητές».

Συνομιλεί με τον Ανδρέα Εμπειρικό, τον Ανδρέα Μπρετόν, τον Τριστάνο Τζαρά αλλά και με τον Κων/νο Καβάφη και τον Καρυωτάκη. Απέναντι στην «Πρέβεζα» του τελευταίου ανηπάσσει το παραπάνω ποίημά του. Γιατί όπως σημειώνει ο Ανδρέας Μπελεζίνης:

«...ένα ποίημα "διαβρωτικό" ή και επικίνδυνο από κάποια άλλη μεριά, μόνο μ' ένα ισοδύναμο ποίημα ανηρροπείται». Και σαν τέτοιο ισοδύναμο ποίημα προς την «Πρέβεζα» θεωρεί ο κριτικός αυτός, το ποίημα που διαβάσαμε πριν λίγο...

«...Φιλόδοξο και λίαν έντεχνο είναι το ποίημα που ανηπάσσει στην "Πρέβεζα" του Καρυωτάκη», λέει ο Μπελεζίνης. Επιθέτει τίτλο Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου και υπόπιλο παράθεμα στίχους του Καρυωτάκη από τη «Σταδιοδρομία». Καμιά ερμηνευτική ταχυδακτυλουργία δεν μπορεί να εξουδετερώσει την εντύπωση του αναγνώστη ότι ο αυτοσαρκασμός του Καρυωτάκη λειτουργεί εδώ ονειδιστικά για τον Ποιητή της «Σταδιοδρομίας» και της «Πρέβεζας». Όση βία κι αν ασκήσουμε στον τίτλο, το μότο και το σώμα του ποιήματος, δεν θα ακονίσουμε παρά αιχμές κατά του Κ. Γ.Καρυωτάκη... Ο Ν. Εγγονόπουλος υπομειώνοντας με τον τίτλο και τον υπόπιλο παράθεμα το όνομα του Καρυωτάκη (που αναγράφεται με κεφαλαία κάτω από το μότο) θέλει να εξορκίσει ένα σύμβολο και ν' αποκαταστήσει την Πρέβεζα: όχι κώρος ανίας και θανάτου, αλλά θριάμβου της ζωής, της άνοιξης και της ελευθερίας. Στην Πρέβεζα δεν γεννήθηκε μόνο η Κλεαρέτη Δίπλα-Μαλάμου ούτε έγραψε (και έπραξε) ο Καρυωτάκης μόνο, το ομώνυμο ποίημα, γεννήθηκε εκεί και κάποιος άλλος: το υπερήφανο λιοντάρι/ της ελευθερίας/ ο Μουτσανάς/ (ο Οδυσσεύς Ανδρούτσος)/. «Η μορφή η αυστηρή και υπέροχη του Δυσσέα, όπως τον έγραφε ο στρατηγός Μακρυγιάννης, ανακαλείται εδώ για να στηρίξει την αποκατάσταση της Πρέβεζας» σημειώνει συμπερασματικά ο Μπελεζίνης¹²... Αποκατάσταση, προσθέτουμε εμείς, που ούτως ή άλλως επετεύχθη από το γεγονός και μόνον ότι ο Εγγονόπουλος συνέθεσε το ποίημά του αυτό για την Πρέβεζα.

¹² Ανδρέα Μπελεζίνη: Ένας διάλογος με ομότεχνους και αντίτεχνους, περιοδικό Διαβάζω, τεύχος 21/1979, σελ. 70 κ.ε.

Κοινό γνώρισμα των παραπάνω ποιητών, είναι πως στα ποιήματά τους γίνεται πάντοτε αναφορά στον Καρυωτάκη. Τα όσα έγραψε αυτός για την πόλη, στέκονται το ερέθισμα και η αρχή για τα δικά τους γραφτά. Και παρακολουθήσαμε στις πολλές περιπτώσεις, να σημειώνεται μια έντονη αντιπαράθεση για το τί είναι και τί εκφράζει η πόλη αυτή. Θετικός ο απολογισμός για την Πρέβεζα. Και δίκαιος, αν λάβουμε υπ' όψη μας ότι από τους παραπάνω ποιητές, σχεδόν κανείς τους δεν έχει κάποιο δεσμό μαζί της. Ας δούμε όμως πώς την είδαν και την τραγούδησαν την πόλη, κάποιοι άλλοι ποιητές. Κοινό γνώρισμά τους, η απουσία αναφοράς στον Καρυωτάκη και οι δε-σμοί που τους ενώνουν με την Πρέβεζα.

Ο Βορειοηπειρώτης ποιητής Τάκης Τσιάκος, πέρασε τα παιδικά του χρόνια στην Πάργα, όπου ο πατέρας του άσκησε το επάγγελμα του γιατρού. Τραγούδησε τις ομορφιές της Ηπείρου με μια απλή και ανυπόκριτη λυρική διάθεση, δείγμα της ψυχικής του ευπάθειας. Στην «Ηπειρωτική Εστία» (τεύχος 35/1955) δημοσίευσε το παρακάτω ποίημά του για την Πρέβεζα, μικρό δείγμα της άδολης αγάπης του για τις ομορφιές της:

ΠΡΕΒΕΖΑ

Νάχει βουλιάζει εκεί καταμεσίς
τού κόρφου σου τ' ολόγιομο φεγγάρι
σ' ένα βυθό... μα τί βυθό, μάπι!...
Κι η Μαργαρώνα σου - χάρες μου εσείς -
παραμυθένιαν όψη νάχει πάρει.

Να ραίνουν οι σγουρές κορφές κι οι κλώνοι
σμαράγδια, τη ζέστη της γης, σε μια
βροχή απ' αστέρια. Το βαθύ Ωσσανά, σα
προσευχή σιωπής να σε κυκλώνει
- μια προσευχή που λεν τα γιασεμιά
σ' ενός Αυγούστου την ανάσα.

Και να σου βρίσκει η μέρα, εκεί στις δρόσου
της αυγινής, κρουστάλι τ' όνειρό σου.
Γαλάζιο φως ολόγυρα και κάμου.
Στον κόρφο, ήλιος ροδίς, πορτοκαλίσ.
Μα εσύ, και πάλι - ω! Θεέ μου να καλείς
για νέο ξενύκτι, Πρέβεζά μου.

Ένας άλλος ποιητής, ο Γιαννιώτης Γιώργος Βρέλλης, στο ποίημά του: «Της Πρέβεζας το λιμάνι» (Γιαννιώτικα Σοννέτα), εκφράζεται μέσα από ένα λυρικό ξέσπασμα, όπου πλήθος από εικόνες εναλλάσσονται ταχύτατα και μαγεύουν τον αναγνώστη, με ανυπόκριτο θαυμασμό για την πόλη και για το λιμάνι της. Ας τον απολαύσουμε:

ΤΗΣ ΠΡΕΒΕΖΑΣ ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ

Γαλαζόχρωμο μάπι της γης, το λιμάνι,
η καρδιά σου Πρέβεζα που πάντα χτυπά!
Λατρευτής σου σ' αυτό και σ' αυτό το σεργιάνι
της τυράγνιας, της λύπης της σκέψεις σκορπά.

Με μεθούν ομορφιές σου στη γλαυκή σου πλάνη
 ζεστός ο λογισμός τα μυστικά τρυπά,
 με φωτοδιάβαση εκείό το πυροφάνι
 υδάπνες φωπές με κύματα κτυπά.

Με μαγεύεις! Σκιρτάω, σκλαβώνεις το βλέμμα
 γλυκομιλείς Αμβρακική και μου γελάς
 Ηπείρου μας εσύ, το ζαφειρένιο στέμμα.

Πάντα σε νοσταλγώ με κρύφια τη λαχτάρα,
 να ζω με την αγάπη σου, να μου μιλάς
 σ' ώρα γαληνεμού και σε θυμών αντάρα.

Η Άννα Παπασάββα-Ντιούσια, γνωστή Πρεβεζάνα ποιήτρια, δεν χρειάζεται ιδιαίτερες συστάσεις. Στο έργο της, ποικίλουν τα θέματα με τα οποία καταπιάνεται, και λογικό και επόμενο είναι να ασχολείται και με την πόλη της. Το παρακάτω ποίημα, περιέχεται στην συλλογή της «Ορθοί στη θύελλα» (Αθήνα 1976):

ΠΡΕΒΕΖΑ

Στεριάς και πελάου γιορτάσι
 δίχως πολιτισμού φκισίδι
 Πρέβεζα, απέραντο λιοστάσι
 τ' αφρόλουστό σου ακροθαλάσσι
 έχεις μοναδικό στολίδι.

Με τη σεμνή σου εργαπά
 τους τίμιους σου ξωμάχους,
 με τα φλογάτα νιάτα του «Πρωπά»
 με τους θυμόσοφους της ζήσης απομάχους
 και των ψαράδων σου τη λεβενπά.

Χαμογελάει λιόχαρη η Λιόσα,
 γνέφει όλο κάρη η Μαργαρώνα,
 σε λούζει ολόδροσο το Ιόνιο
 κι ο φλοίσβος του σαν θείο αρμόνιο
 σε νανουρίζει στον αιώνα.

Κάθε τριανταφυλλιά σου αυγή
 και μενεξένιο δειλί,
 μοιάζει - μέσα στις πλάσης τη σιγή -
 με μυρωμένο ανασαμό σ' ερωτευμένα χείλη
 καθώς αγγίζει τη ζεστή σου γη.

Κι όποια ψυχή τρικυμισμένη
 γαλήνη αποζητάει και λήθη,
 βρίσκει αγκαλιά να την προσμένει
 τη καρ αυγή η Φανερωμένη,
 το λιόγερμα το Μονολίθι.

Όσα του πελάου κύματα
τόσα τ' αγέρα χάρδια,
σβήνουν τα χνάρια από τα βήματα
της λύπης, απ' το χάρμα ως τα μαβιά τα βράδια,
ξυπνώντας της καράς μηνύματα.

Ένας άλλος συμπατριώτης μας ποιητής, ο Πελοπίδας Δόνος, στη συλλογή του «Ερήμην Έστω» (Αθήνα 1985) γράφει για την Πρέβεζα το απίλοφόρητο ποίημα:

Δε μ' ενδιαφέρει να προφέρω Ανδαλουσία
ή νήσους Καναρίους
την αίσθηση «τ' ωραίου και τ' αληθινού»
έχασα από καιρό
(και έκανα καλά)

Πρέβεζα προφέρω
και δίχως τύψεις ερωτεύομαι
διάσπαρτες αλατοφαγωμένες πέτρες
μακάριος πωχός
μπρος στους ογκόλιθους σαλεύω
του κοιμισμένου λιμανιού.

Ας τελειώσουμε την περιήγησή μας αυτή στον χώρο της ποίησης, όπου σε πολλές μεριές συναντήσαμε την Πρέβεζα, με ένα ποίημα ενός άλλου Πρεβεζάνου ποιητή, του Πάνου Δ.Αποστολίδη, από τη συλλογή του «Νυκτοδρομία» (Αθήνα 1985). Ο ποιητής ζει και δραστηριοποιείται στην Αθήνα, και το ποίημά του αυτό αποπνέει εκείνη τη νοσταλγία που κατέχει όλους όσους βρίσκονται μακριά από την Πρέβεζα, και μαρτυράει τον έρωτα που έχουν όλοι τους γι' αυτή:

ΤΡΕΙΣ ΦΙΛΟΙ

στους Δ.Παπαδήμα-Μ.Κίκερη

Τρεις φίλοι, τρεις συνομήλικοι πατριώτες
μα νύχτα την Αθήνα
πίναμε ούζο απ' την Πρέβεζα
πεσκέσι το 'χαν στείλει στον έναν επροχτές.
Στο πρώτο ούζο νιώσαμε τη θάλασσα στα χείλη
στο τρίτο χαιρετίσαμε παλιούς γνωστούς
στο πέμπτο βάλουμε και άλλους φίλους στο τραπέζι
πίναμε στην υγεία τους, μαθαίναμε τα νέα.
Όσο περνούσ' η ώρα μεγάλωνε η συντροφιά
- γρήγορα που αδειάζαν τα ποτήρια -
και πριν τις δώδεκα όλα είχαν γίνει Πρέβεζα.

Πριν χωριστούμε περπατήσαμε αγκαλιασμένοι στο λιμάνι
είπαμε τα παλιά τραγούδια
και πήγαμε για ύπνο.

Εγώ κοιμήθηκα στο πατρικό στην κάμαρα της Παναγιάς
με το καντήλι πάνω απ' το κεφάλι μου.

Και τα όνειρα απόψε θέλουν το κρεβάτι τους.